

บทที่ 9
ผลกระทบที่เกิดจากการปฏิรูปคริสต์ศาสนา
เป็นโปรเตสแตนต์

- 9.1 การปฏิรูปทางศาสนา
- 9.2 สาเหตุที่ทำให้มีการปฏิรูปทางศาสนา
- 9.3 ผลของการปฏิรูปศาสนา ในด้านการศึกษาของพวกเขา
โปรเตสแตนต์

บทที่ 9

ผลกระทบที่เกิดจากการปฏิรูปคริสตศาสนา เป็นโปรเตสแตนต์

9.1 การปฏิรูปทางศาสนา

ความตื่นตัวของประชาชนทางด้านความคิด จิตใจ ความเป็นอยู่ เริ่มมีการแสดงออกอย่างเด่นชัด รวมถึงอำนาจที่ก้าวท้าวเข้ามาเกี่ยวข้อง และกดขี่ประชาชนมากเกินไป โดยเฉพาะพวกพระ จะถือสิทธิลูก้าและกดขี่ประชาชนมาก จนได้มีการแสดงออกในหมู่นักปรัชญาเมธีและนักเขียนยุคกลาง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหว และการรวมตัวกันระหว่างนานาชาติในยุโรป เช่น การจัดทัพไปสงครามครูเสด ภายนี้บรรดาผู้มีวิชาความรู้เกิดมีความคิดเห็นเป็นปฏิปักษ์ต่อรูปการ ปกครองและสภาพความเป็นอยู่ในสมัยนั้น เกิดการลอบปัญหาในเรื่องสิทธิอำนาจ นอกจากนี้ยังเกิดความสนใจในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ความสนใจของคนในทางความคิดเห็นเดิมก็คลายไป ต่างสนใจต่อสิ่งทีมาใหม่ นักวิทยาศาสตร์ตั้งหน้าคั่นคว้าหา ความจริงโดยไม่ได้คำนึงถึงว่าจะเป็นผลร้าย หรือกระทบกระเทือนแก่ศาสนาด้วย หรือไม่ ส่วนทางบ้านเมือง พวกกษัตริย์ก็เริ่มนึกถึงสิทธิอำนาจแต่สวรรค์ (divine right) เพื่อเป็นวิถีทางปกครองบ้านเมือง ให้อยู่เย็นเป็นสุขตามแต่จะเห็นชอบ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจและถกเถียงกันในกลุ่มประชาชนสมัยนั้น (วิภาวี ประพันธ์ โยธิน, 2518: 159)

ความคิดในเรื่องที่ว่าวงการคริสตศาสนา ควรจะรวบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้เป็นปึกแผ่นไม่มีการแตกแยก มีการแสดงออก และมีการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวาง ประชาชนทั่วไปรู้สึกกันว่า พวกพระกำลังมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมทั้งทางศีลธรรม จรรยา ทำให้ประชาชนเสื่อมความนิยมลงเป็นอันมาก จากปัญหาที่ได้สั่งสมกันมาเป็นมูลเหตุให้มีการปฏิรูปศาสนาในเวลาต่อมา

9.2 สาเหตุที่ทำให้มีการปฏิรูปทางศาสนา

การปฏิรูปศาสนา คือ ขบวนการแยกตัวทางศาสนา เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 16 ส่งผลให้ชาวคริสต์จำนวนหนึ่งในยุโรป แยกตัวออกจากศาสนจักรสากล ซึ่งมีสันตะปาปาเป็นประมุข ไปตั้งศาสนจักรใหม่ ซึ่งเรียกว่าลัทธิโปรเตสแตนต์ (Protestantism) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540: 53)

สาเหตุที่ทำให้มีการปฏิรูปทางศาสนา

การปฏิรูปศาสนามีสาเหตุหลายประการ ทั้งทางด้านศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และแนวความคิด สืบเนื่องจากชาวคริสต์บางกลุ่มที่มีความเคร่งต่อศาสนาเกิดความไม่พอใจศาสนจักรคาทอลิก ปลายสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 ศาสนจักรคาทอลิกมีความมั่งคั่งร่ำรวย และใช้อำนาจทางโลก ซึ่งคริสตศาสนิกชนต้องการให้ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ และความสัมพันธ์ส่วนตัว ระหว่างผู้นับถือกับพระผู้เป็นเจ้า โดยการศึกษาพระคัมภีร์ไบเบิล และเป็นเครื่องกระตุ้นความศรัทธา เพื่อจะได้เข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าได้โดยตรงไม่ต้องผ่านความช่วยเหลือของพวกพระ ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวกลาง นอกจากนี้ชาวคริสต์เหล่านั้นยังรู้สึกว่ นักสอนศาสนาในสมัยนั้น ไม่สามารถให้คำตอบแก่ปัญหาที่พวกเขาหวั่นวิตกอยู่ได้ ศาสนิกชนชาวคริสต์เหล่านี้เห็นว่า ศาสนจักรคาทอลิกห่างไกลออกไปจากศาสนาคริสต์ในสมัยของพระเยซู ด้วยความปรารถนาที่จะรู้พินศาสนาตามที่นักบุญปอล (St. Paul) และนักบุญออกัสติน (St. Augustine) ได้เคยสอน ไม่ปรารถนาที่จะทำทนายอำนาจของสันตะปาปาผู้เป็นประมุข และมีได้ตัดขาดจากศาสนจักรคาทอลิก หรือทำลายเอกภาพของคริสตศาสนา แต่ต้องการแสวงหาการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของศาสนจักร อันเป็นผลมาจากความร่ำรวย และความมีอำนาจของสันตะปาปาตลอดระยะเวลายาวนานที่สั่งสมมา ด้วยความไม่ใส่ใจในข้อบกพร่องศาสนจักรเป็นผลให้เกิดการปฏิรูปศาสนาตามมา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540: 53)

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอีกหลายประการ (มยุรี เจริญ, 2540: 191-192) สรุปได้ดังนี้คือ

1. ทางด้านศาสนา สถาบันศาสนามีความเสื่อมตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา เช่น การมีพระเจ้าไปมีส่วนร่วมในสงครามครูเสด (The Crusade War) มีการวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องทางศาสนาในเรื่องต่าง ๆ เช่น สภาพความเป็นอยู่ของพระ และ การพิมพ์พระคัมภีร์ใหม่ สภาพความเป็นอยู่ของพระหรรษา รำรวย สะดวกสบาย ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นนักบวช พระประพฤติดุศีลธรรม ไม่เคร่งครัดต่อคำสอนของพระเจ้าตามคัมภีร์ มีความเชื่อโศกลาง ไม่มีความรู้ดีพอ และใช้ภาษาละตินผิดพลาด ประพฤติดัวไม่เหมาะสม มีการทุจริตในงานศาสนา เช่น การซื้อขายตำแหน่ง พระราชาคณะ พระผู้ใหญ่รับหน้าที่หลายตำแหน่งแต่ไม่สามารถปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ การแต่งตั้งพระในตำแหน่งต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ แต่อาศัยความเป็นญาติ หรือ ความสนิทสนม ส่วนตัว

มีการขายในบุญไถ่บาป (Sale of Indulgences) อย่างแพร่หลาย เริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 ต่อมา มีการวิจารณ์ว่าเป็นลักษณะของการค้ามากกว่าความศรัทธาในศาสนา ศาสนาในสมัยสันตปาปาจูเลียสที่ 2 และ ลีโอ ที่ 10 (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 150) อธิบายว่า ได้มีการจัดทำการค้าจากศาสนาจนได้กำไรจากการค้าศาสนานั้น ได้มีการขายตำแหน่งในศาสนาและการขายบุญเป็นต้น ในปี 1476 สันตะปาปาซิกซุสที่ 4 ออกกฎซึ่งเปลี่ยนจากการไถ่บาปด้วยการเดินทรมานร่างกายไปซื้อบุญเพื่อช่วยวิญญาณของตนในไฟชำระบาปเป็นการไถ่บาปด้วยการชำระเงินแทนได้ และถ้าหากญาติพี่น้องมิตรสหายของผู้ถึงแก่กรรมคนใดคนหนึ่งต้องการไถ่บาปของวิญญาณผู้ใดผู้หนึ่ง ให้พ้นจากไฟชำระบาปก็ยอมทำได้ถ้าหากจะอุทิศเงินจำนวนหนึ่งให้สำหรับการซ่อมแซมวัดภายในสิบปีต่อไปนี้เราขอประกาศว่า การกระทำดังกล่าวจะช่วยให้วิญญาณต่าง ๆ ที่แต่ละคนต้องการจะช่วยรอดพ้นจากบาปได้ ต่อมาเมื่อสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 ในปี 1510 และสันตะปาปาลีโอ ที่ 10 ในปี 1514 ต้องการเงินสำหรับสร้างโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ในโรมใหม่ จึงได้เปลี่ยนแปลงวิธีขายบุญใหม่เพื่อที่จะเก็บเงินจากพวกในศาสนาออกไปจากในกรุงโรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเยอรมัน ความหมายของการซื้อบุญเกือบจะไม่เหลือเลย นอกจากว่าทางศาสนาต้องการเงินจากผู้ซื้อ ผู้ที่ให้เงินก็อาจเลือกพระสำหรับสารภาพบาปได้ และพระอาจ

ขอให้ผู้ต้องการไถ่บาปอุทิศเงินจำนวนหนึ่งสำหรับการสร้างโบสถ์แทนที่จะทำการ
ลงโทษตนเองด้วยวิธีอื่น และการปฏิบัติอื่นหลังนี้ที่ลูเธอร์คัดค้านและมีพวกเจ้าครอง
นครต่าง ๆ ในเยอรมันสนับสนุน เพราะพวกเจ้าผู้ครองนครเหล่านี้ไม่พอใจที่เงินในแคว้น
แคว้นของตนต้อง หลั่งไหลไปใช้ประโยชน์ในกรุงโรม

มีการพิมพ์พระคัมภีร์ใหม่ (the New Testament) ในศตวรรษที่ 16 อีราสมัส
(Erasmus) ได้พิมพ์พระคัมภีร์ใหม่เป็นภาษากรีก พร้อมคำแปลภาษาละตินไว้คู่กัน มีการ
อธิบายเพิ่มเติมในแต่ละตอน และชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างคำสอนที่แท้จริง
ของพระเยซูกับวิธีประพฤติปฏิบัติทางศาสนาในสมัยนั้นที่ได้สร้างคำสอนใหม่ ๆ
ขึ้นมาแทน

ในสมัยลูเธอร์มีการพิมพ์พระคัมภีร์ออกเป็นภาษาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมี
โอกาสได้ศึกษาพระคัมภีร์กันอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนได้เห็นข้อบกพร่องของ
พระบาทหลวง และสันตะปาปามากยิ่งขึ้น การพิมพ์พระคัมภีร์ออกเผยแพร่อย่าง
กว้างขวาง เป็นผลมาจากการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ของจอห์น กูเตนเบอร์ค ซึ่งเป็นผลงาน
ของขบวนการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ

2. ทางด้านการเมือง สภาพการเมืองของยุโรปในปลายศตวรรษที่ 15 และ
ต้นศตวรรษที่ 16 เริ่มมีการพัฒนาเป็นรัฐประชาชาติ (Nation State) ทำให้ระบบฟิวดัล
เริ่มเสื่อมลง กษัตริย์มีบทบาทสำคัญแทนที่พวกพระและขุนนาง เช่น กษัตริย์อังกฤษ
ฝรั่งเศส และสเปน มีความรู้สึกรักชาตินิยมต้องการอำนาจการปกครองเต็มที่ ไม่ต้องการ
ให้สันตะปาปาที่โรมมีอิทธิพลเหนืออาณาจักรและประชาชน กษัตริย์จึงพยายาม
ตั้งอำนาจการปกครอง อำนาจทางศาล และความมั่งคั่งของสันตะปาปากลับคืนมา
เช่น ในปลายศตวรรษที่ 13 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (Edward I) แห่งอังกฤษ และพระเจ้า
ฟิลิปที่ 4 (Philip IV) แห่งฝรั่งเศส เรียกเก็บภาษีจากพระ เพื่อนำเงินมาใช้ในการสงคราม
แต่สันตะปาปาบอนนิเฟซที่ 8 (Pope Boniface VIII) คัดค้านการเก็บภาษีที่ไม่ได้รับ
อนุญาตจากสันตะปาปา พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ได้ตอบด้วยการประกาศว่า พระอังกฤษที่
ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งกษัตริย์เป็นคนนอกกฎหมายส่วนพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ประกาศงดส่งเงิน
จากประเทศฝรั่งเศสไปกรุงโรม โดยเด็ดขาด เหตุการณ์เหล่านี้สร้างความเดือดร้อนให้แก่

ศาสนจักรที่โรมมาก ในที่สุดสันตะปาปาต้องยอมทำตามข้อเรียกร้องของอาณาจักรในเรื่องการจ่ายภาษีบำรุงรัฐของพระในประเทศนั้น ๆ

ในสมัยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ประชาชนมีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพ อิสระภาพและความเสมอภาค ประกอบกับความรู้สึกรากชาตินิยมที่มีอย่างรุนแรง จึงทำให้ประชาชนต้องการพ้นจากอำนาจของสันตะปาปาที่โรม ซึ่งอยู่ห่างไกลจากประเทศของตน

3. **ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม** เนื่องจากศาสนจักรมีรายได้มาก มีความมั่งคั่ง ร่ำรวย และมีที่ดินมากมหาศาล ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นที่ต้องการของกษัตริย์ด้วย กษัตริย์ตามแบบระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะมีความมั่งคั่งได้ก็ต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ดังนั้นกษัตริย์จึงพยายามหาวิธีการที่จะให้ได้สมบัติของศาสนจักรมาเป็นของอาณาจักร เมื่อมีการปฏิรูปศาสนาของมาร์ติน ลูเธอร์ ทำให้เจ้าผู้ครองแคว้นต่าง ๆ ในเยอรมันถือเป็นโอกาสดีให้การสนับสนุนลูเธอร์ และทำการยึดทรัพย์สิน และที่ดินของวัดมาเป็นของตน

ศตวรรษที่ 16 ระบบการค้า ชนชั้นกลางและเมืองได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สภาพเศรษฐกิจแบบเก่าที่มีแนวความคิดของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องของการค้าด้วยราคายุติธรรม (Just Price) การให้กู้ยืมเงินด้วยดอกเบี้ยสูงเป็นบาป และการไม่สะสมเงินทุน ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่เป็นระบบนายทุน (Capitalism) มีการค้าเพื่อแสวงหากำไรซึ่งทำให้เกิดชนชั้นกลางแทนที่พวกขุนนาง คนชั้นกลางให้การสนับสนุนการปฏิรูปศาสนาเพราะเป็นการยกเลิกระเบียบข้อบังคับและแนวความคิดที่ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับเศรษฐกิจสมัยใหม่

4. **ทางด้านแนวความคิด** การปฏิรูปศาสนาอยู่ในสมัยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ที่มีแนวคิดแบบมนุษยนิยม (Humanism) คนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าเหมาะสมถูกต้องแม้จะไม่ได้บัญญัติไว้ในศาสนา การตื่นตัวของแนวความคิดแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) คนต้องการอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการแสวงหาความ

จริงด้วยสติปัญญาของตนเอง ไม่ใช่การชี้นำของศาสนา มีความคิดที่จะปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นด้วยการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์หรือเวลาที่เปลี่ยนไป

การประดิษฐ์แท่นพิมพ์ดีดของจอห์น กูเตนเบอร์ก เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เพราะสิ่งพิมพ์ทั้งหลาย เช่น พระคัมภีร์ใหม่ ข้อเขียนของมาร์ติน ลูเธอร์ และผลงานของนักมนุษยนิยม ได้รับการพิมพ์แพร่หลายกระจายไปอย่างกว้างขวางรวดเร็ว ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสาร ข้อเท็จจริงเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว มีความคิด และใช้วิจารณ์ญาณของตนเองได้เป็นอย่างดี ทำให้การปฏิรูปศาสนาของลูเธอร์ ประสบผลสำเร็จอย่างดี และสามารถขยายไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วเกินกว่าที่ศาสนจักรแก้ไขปราบปรามได้ทันทั่วทั้งที่ (มยุรี เจริญ, 2540: 193)

เห็นได้ว่าจากความเสื่อมของศาสนจักร และปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังกล่าว รวมไปถึงอิทธิพลของนักมนุษยนิยมทั้งหลายส่งผลให้เกิดความอึดอัด พร้อมทั้งจะทำการปฏิรูปทางศาสนา และในที่สุดก็เกิดผู้นำในการปฏิรูปศาสนา และสร้างลัทธิโปรเตสแตนต์ ขึ้นมามากมายดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

9.3 ผลของการปฏิรูปศาสนาในด้านการศึกษาของพวกโปรเตสแตนต์

มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) เกิดที่แคว้นแซกโซนี ในดินแดนเยอรมันมาจากครอบครัวชาวนายากจนแต่เคร่งศาสนามาก เมื่ออายุได้ 18 ปี ได้ศึกษากฎหมายในมหาวิทยาลัย เออร์เฟิร์ต (Erfurt University) ตามความประสงค์ของมารดา ในขณะที่เป็นนักศึกษาวิชากฎหมาย เขาเกิดศรัทธาในศาสนาอย่างมาก จึงได้บวชเป็นบาทหลวงในวัดนิกายออกัสติน (Augustinian Monastery) ได้ศึกษาพระคัมภีร์อย่างละเอียด ใน ค.ศ. 1510 ลูเธอร์ ได้เดินทางไปแสวงบุญที่กรุงโรมได้พบเห็นสภาพความเสื่อมของสันตะปาปา และความไม่เหมาะสมของศาสนจักร เขาจึงมีความคิดที่จะปฏิรูปศาสนา ลดความสำคัญของสันตะปาปา และเปลี่ยนระบบการบริหารภายในศาสนาใหม่

ลูเธอร์ทำงานเป็นอาจารย์สอนวิชาเทววิทยา และปรัชญา ที่มหาวิทยาลัยวิทเทินเบอร์ก (Wittenburg University) สนใจงานเขียนของนักปรัชญา และนักบุญคนต่าง ๆ

มาก โดยเฉพาะงานของเซนต์ ปอล (St. Paul) ที่กล่าวว่าศรัทธาจะช่วยให้มนุษย์ปลอดภัย ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการปฏิรูปศาสนาของลูเธอร์ (มยุรี เจริญ, 2540: 196)

จุดเริ่มต้นการปฏิรูปศาสนาของมาร์ติน ลูเธอร์

ใน ค.ศ. 1517 พระในนิกายโดมินิกัน นามว่า จอห์น เทตเซล (John Tetzel) ได้เดินทางมาขายใบบุญไถ่บาปในดินแดนเยอรมนี เนื่องจากสันตะปาปาลีโอที่ 10 (Pope Leo X) ต้องการเงินจำนวนมาก เพื่อก่อสร้างซ่อมแซมวิหารเซนต์ปีเตอร์ (St. Peter Cathedral) จึงใช้วิธีการขายใบบุญไถ่บาป (Indulgence) ให้แก่คริสต์ศาสนิกชนในดินแดนต่าง ๆ โดยเฉพาะในดินแดนเยอรมัน ลูเธอร์คัดค้านการขายใบบุญไถ่บาปอย่างรุนแรง ด้วยการเขียน “หลักการ 95 ข้อ” (the Ninety – five theses) ติดไว้ที่ประตูวิหารวิทเทินเบอร์ก การกระทำต่าง ๆ ของศาสนจักร คำประท้วงของลูเธอร์เป็นที่สนใจของชาวยุโรป ไม่เฉพาะแต่ในเยอรมัน เพราะมีการพิมพ์เป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย เทตเซลถูกประท้วงทัณฑ์ขังไล่ออกจากเยอรมัน เหตุการณ์ครั้งนี้นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปศาสนา ที่จะแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และมีเหตุผลทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และอื่น ๆ สนับสนุนให้มีการปฏิรูปศาสนาได้สำเร็จ

ค.ศ. 1518 สันตะปาปาลีโอที่ 10 มีบัญชาให้ลูเธอร์เดินทางไปกรุงโรมเพื่อสอบสวน แต่ลูเธอร์ปฏิเสธไม่ไป ในระยะแรกสันตะปาปาไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อมา ค.ศ. 1520 สันตะปาปาได้มีคำสั่งให้ลูเธอร์สารภาพผิด และหยุดการโจมตีศาสนา แต่ลูเธอร์ได้เผาโองการของสันตะปาปา (Papal Bull) ดังนั้นใน ค.ศ. 1521 สันตะปาปาจึงประกาศขับไล่อูเธอร์ออกจากศาสนา (Excommunication) และสั่งให้พระเจ้าชาร์ลที่ 5 (King Charles V) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire) ซึ่งอยู่ในฐานะผู้พิทักษ์ศาสนา ดำเนินการลงโทษลูเธอร์ แต่ลูเธอร์ได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจาก เจ้าชายเฟรเดอริก ผู้ครองแคว้นแซกโซนี (Frederick, the Elector of Saxony) กับเจ้าชายผู้ครองแคว้นอื่น ๆ ในเขตเยอรมนีภาคเหนือ

ลูเธอร์หลบซ่อนตัวอยู่ในปราสาทวาร์ทเบอร์ก (Wartburg Castle) และเริ่มงานทางศาสนาอย่างจริงจัง มีการแปลพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นภาษาเยอรมัน เขียนหนังสือ

เผยแพร่วาทกรรม และ โจมตีศาสนาคริสต์ที่กรุงโรม ลูเธอร์เขียนหนังสือสำคัญ 3 เล่ม
ได้แก่

Address of the Christian Nobility of the German Nation กล่าวถึงสันตะปาปาว่า
เป็นตำแหน่งที่เกิดขึ้นใหม่หลังสมัยพระเยซู และไม่ได้เป็นบัญญัติของพระเจ้า มีการ
เสนอจัดตั้งสภาทั่วไป (General Council) เพื่อพิจารณาอำนาจทางโลกของสันตะปาปา
และชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของศาสนจักรที่จะต้องทำการปฏิรูป

The Babylonion Captivity of the Church

On the Freedom of a Christian Man

หนังสือลูเธอร์เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ได้รับความนิยมนิยมจากทุกชนชั้น โดยเฉพาะ
การพิมพ์ที่เจริญ และมีสิ่งพิมพ์สำคัญในการช่วยเผยแพร่วาทกรรมปฏิรูปของลูเธอร์ให้
กว้างไกล

หลักการของลูเธอร์

แนวความคิดทางศาสนาที่สำคัญของลูเธอร์ (Luther Principles) มี 3 ประการคือ

Salvation by Faith not by Work

การช่วยเหลือให้พ้นภัยโดยความศรัทธา ไม่ใช่โดยอาศัยการทำทาน ความศรัทธา
จะทำให้เข้าใจความลึกซึ้งทั้งปวงของพระเจ้าได้ และเชื่อว่าพระเจ้ากระทำทุกอย่าง
ถูกต้อง ดีงาม อันจะนำมนุษย์ไปสู่ความสุข

the Ultimate Authority of the Bible

คัมภีร์ไบเบิลเป็นอำนาจสูงสุด มนุษย์สามารถศึกษาคัมภีร์ไบเบิลได้ด้วยตนเอง
ไม่จำเป็นต้องมีสันตะปาปา หรือพระบาทหลวงเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างพระเจ้ากับ
มนุษย์

the Pricsthood of all Believers

ทุกคนที่มีความเชื่อในพระเจ้าถือว่าเป็นพระได้ โดยไม่ต้องบวชหรือเข้าวัด
การเป็นพระไม่ได้มีความแตกต่างมากไปจากฆราวาสทั่วไป ดังนั้นพระจึงควรมีสภาพ
ความเป็นอยู่อย่างธรรมดาไม่ใช่หรูหราฟุ่มเฟือย

นอกจากนี้แนวความคิดบางอย่างของลูเธอร์ก็ใกล้เคียงกับคาทอลิก ในเรื่องฐานะของพระ และพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งจัดอยู่ในประเภทโบสถ์ชั้นสูง (High Church)

ลัทธิลูเธอร์มีพิธีรับศีลเพียง 2 ชนิดคือ

1. พิธีรับศีลทารก
2. พิธีรับศีลมหาสนิท

ลูเธอร์เชื่อว่าความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีรับศีลจะให้กำลังใจแก่มนุษย์ เกิดความกล้าที่จะเผชิญกับความทุกข์ยากต่ออุปสรรคทั้งปวง และรับสภาพต่าง ๆ ได้ด้วยดี พิธีกรรมไม่ได้ช่วยให้คนรอดพ้นจากบาปหรือความผิด แต่เป็นเครื่องเตือนใจให้มนุษย์ระลึกถึงความดีและการเข้าถึงพระเจ้าได้โดยตรง เมื่อมนุษย์มีความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าอย่างจริงจังเท่านั้น จึงจะได้รับการพิจารณา แต่ถึงกระนั้นการตัดสินใจทั้งหมดขึ้นอยู่กับพระเจ้าเองว่าจะยกโทษให้หรือไม่ ไม่ใช่การกระทำของมนุษย์

ลัทธิลูเธอร์แตกต่างจากลัทธิคาทอลิกเล็กน้อย เช่น ในเรื่องพิธีรับศีลมหาสนิท (Holy Communion) ลูเธอร์เชื่อว่าขณะที่เรารับประทานขนมปังและเหล้าองุ่น วิญญาณของพระเยซูจะมาสถิตอยู่ในขนมปัง (Consubstantiation) ในขณะที่นั้น แต่พวกคาทอลิกเชื่อว่าขนมปัง และเหล้าองุ่นนั้น คือพระวรกายและพระโลหิตของพระเยซู (Transubstantiation)

ค.ศ. 1530 ลูเธอร์ได้ประกาศลัทธิลูเธอร์แรน (Lutherianism) ในที่ประชุมสภาแห่งอ็อกส์เบิร์ก (The Diet of Augsburg) มีการปฏิรูปศาสนาที่แยกตัวออกมาจากศาสนาคริสต์ที่โรม มีลักษณะเป็นการต่อต้านจึงถูกเรียกว่า โปรเตสแตนต์ (Protestant) ซึ่งมีหลายนิกาย เพราะมีการอ่านและตีความคัมภีร์ไบเบิลได้ด้วยตนเอง จึงทำให้มีการตีความไปต่าง ๆ ตามความเข้าใจของคน (มูรี เจริญ, 2540: 196-200)

ผลของการปฏิรูปศาสนาในด้านการศึกษาของพวกโปรเตสแตนต์ นับตั้งแต่ได้มีการแตกแยกทางศาสนาขึ้นแล้ว ในยุโรปก็เกิดเรื่องยุ่งยากอยู่เป็นเวลาราว 100 ปีเศษ เพราะลัทธิทั้งสองต่างตั้งตัวเป็นศัตรูเบียดเบียนกันและกันตลอดเวลา เมื่อจะสงบลงโดยสัญญาเวสต์ฟาเลียในสงคราม 30 ปี นับว่าได้มีการให้เสรีภาพทางศาสนาขึ้น แต่กระนั้นการแข่งขันชิงดีชิงเด่นมีต่อมา โดยใช้โรงเรียนเป็นสถานที่เผยแพร่ความนิยมและความ

เลื่อมใสทางศาสนา การที่พวกโปรเตสแตนต์ทำการกำเริบขึ้นนี้ เท่ากับเป็นการสอนให้พวกพระรัฐู้สึกตัวว่าวิธีการปกครองต่าง ๆ จะกระทำไปโดยอาศัยอำนาจอย่างแต่ก่อนหาได้ไม่ ศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องอยู่ที่ความนิยมนับถือและความเลื่อมใสของประชาชนนี้เองที่ได้มีผลถึงความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาซึ่งเป็นผลพลอยได้ของการปฏิรูปศาสนานั้นต้องนับว่าขึ้นอยู่กับการทำกระดามและเครื่องพิมพ์ เพราะในสมัยนั้นการเรียนแพร่หลายไปได้เพราะมีตำรับตำราต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและราคาข้อมเยาว่าลง อนึ่ง การพิมพ์คัมภีร์ไบเบิลทำให้ประชาชนกระตือรือร้นเห็นความสำคัญของการรู้หนังสือมากกว่าสมัยกลาง พวกโปรเตสแตนต์เองก็มีความเห็นว่าประชาชนข้อมสามารถเอาตัวรอดขึ้นสวรรค์ได้ ซึ่งแปลว่าราษฎรจำเป็นต้องรู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้ อย่างน้อยก็พออ่านพระคัมภีร์ออกและปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสอนเท่านั้นก็มีหวังได้ไปสวรรค์ ด้วยเหตุนี้ การรู้หนังสือจึงเป็นของจำเป็นขึ้นและต้องจัดให้มีโรงเรียนสอนให้พลเมืองอ่านออกเขียนได้ บรรดาประเทศโปรเตสแตนต์จึงได้กิดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนราษฎรขึ้น จัดว่าเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นเพื่อประชาชนจริง ๆ

ลูเธอร์ได้แนะนำให้ชาวเยอรมันใช้ระบบการศึกษาที่เขาได้วางแผนไว้คือ

-**โรงเรียนประถมศึกษา** เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับราษฎรทั่วไป การสอนใช้ภาษาพื้นเมือง รับผิดชอบทั้งหญิงและชาย มีการสอนความรู้เบื้องต้น ได้แก่ อ่าน เขียน พลศึกษา ร้องเพลง ศาสนา สอนวิชาชีพ เช่นการค้า สำหรับชาย และการเรือนสำหรับหญิง ลูเธอร์เห็นว่าควรเรียนวิชาชีพไปพร้อมกับความรู้สามัญ คือ เด็กไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ วันละ 1-2 ชั่วโมง ก็พอแล้ว จากนั้นให้ไปเรียนวิชาชีพหรือการค้า

-**โรงเรียนมัธยม** สำหรับคนที่จะออกไปประกอบอาชีพ เช่น เป็นครู จะต้องเรียนภาษาละติน กรีก ยิว วาทศิลป์ ตรรกวิทยา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คำนวณ ดนตรี พลศึกษา

-**มหาวิทยาลัย** สำหรับพวกที่จะหาความก้าวหน้าและตำแหน่งสูงทางกิจการบ้านเมืองหรือศาสนา

ฟิลิป เมแลงธอน (Philip Melancthon) (ค.ศ. 1497-1560) เป็นผู้ที่ช่วยให้การศึกษาของพวกโปรเตสแตนต์ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ได้กลายรูปมาเป็นแบบของลูเธอร์โดยแท้ ฟิลิป เมแลงธอน เป็นผู้วางแผนการจัดโรงเรียนให้บรรดารัฐต่าง ๆ ในภาคใต้และภาคกลางของเยอรมัน ที่สำคัญคือในแซกโซนี ใน ค.ศ. 1527 เขาได้ถูกขอร้องจาก เจ้าอิเลคเตอร์แห่งแซกโซนี ให้เป็นผู้วางแผนการจัดโรงเรียนขึ้น และในหนังสือชื่อ Book of Visitation ที่เขาเขียนไว้เขาได้วางแผนการจัดโรงเรียนขึ้น เขาแบ่งโรงเรียน ออกเป็น 3 ประเภท คือ

- สอนความรู้เบื้องต้น ภาษาพื้นเมือง และละติน เรียนไวยากรณ์ คำสอน คำสวด
- เรียนหนังสือละตินที่ยาก เช่น หนังสือของลิวี เวอจิล ฮอเรซ ซิเซโร และมีการเรียนวาทศิลป์ ตรรกวิทยา ประวัติศาสตร์

-ถ้ารู้ดีแล้วจึงเรียนภาษายิว คำนวณ และศิลปศาสตร์

การเรียนในชั้นต่าง ๆ ไม่กำหนดเวลาที่ช้านานเท่าไร ถือเป็นเกณฑ์แต่ว่าเมื่อไรเรียนรู้ดีแล้วก็เลื่อนชั้น ความสำคัญของเมแลงธอนส่วนมากอยู่ที่วางระเบียบและความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหาร โรงเรียนซึ่งเป็นที่นิยมและลอกแบบไปใช้กันมาก ทำให้เขาได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางการศึกษา และโรงเรียนมัธยมแบบเมแลงธอนก็เกิดแพร่หลายขึ้นทางเยอรมันภาคเหนือ รวมทั้งคำสอนของลัทธิโปรเตสแตนต์ซึ่งแพร่เข้าไปด้วย เมแลงธอนยังได้ทำกิจการอื่น ๆ ที่ช่วยให้การศึกษาแพร่หลายขึ้น เป็นต้นว่า ได้แต่งตำราเกี่ยวกับวิชาต่าง ๆ ไว้มากมาย เช่น ธรรมจริยา ฟิสิกส์ ประวัติศาสตร์ วาทศิลป์ ตรรกวิทยา นอกจากนี้ยังเผยแพร่คำสอนลัทธิโปรเตสแตนต์ไปตามโรงเรียน โดยทำเป็นคำสอน เหนงก็สอนธรรมวิภาคตามแนวโปรเตสแตนต์ในมหาวิทยาลัย และยังเปิดโรงเรียนของตัวเองอีกด้วย

โยฮัน บูเกินฮาเกิน (Yohan Burgenhagen) บูเกินฮาเกิน ได้เป็นผู้ปรับปรุงการศึกษาในประเทศเยอรมันภาคเหนือ บูเกินฮาเกินกับลูเธอร์เป็นผู้ที่มีความเข้าใจต่อกันเป็นอันดี ได้วางแผนการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่เมือง บรันสวิคค์ ฮัมเบิร์ก ลูเบค และในปอเมอเรเนีย คือจัดตั้งโรงเรียนมัธยมขึ้นทุกจังหวัดก่อน แล้วตั้งโรงเรียนประถมขึ้นทุกพื้นที่ โดยเหตุนี้เขาจึงได้สมญาว่า The Father of German Volksschule ใน ค.ศ. 1537 เขาก็ถูก

พระเจ้าแผ่นดินเนมาร์กเรียกตัวไปช่วยจัดการปรับปรุงมหาวิทยาลัยโคเปนเฮเกน เป็นเหตุให้กิจการโรงเรียนในเดนมาร์กเปลี่ยนเป็นไปตามแนวของลูเธอร์

จอห์น คาลแวง (John Kalwaeng) เป็นชาวฝรั่งเศส ได้ศึกษาวิชาอักษรศาสตร์และเทววิทยา จนเชี่ยวชาญ คิดที่จะปรับปรุงศาสนาโปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศส แต่พระเจ้าฟรานซิสที่หนึ่ง กำลังอุปถัมภ์ศาสนาโรมันคาทอลิกและโปรดตั้งลงโทษพวกที่ลบล้างศาสนา คาลแวงจึงหนีไปอยู่ที่เจนีวา สวิตเซอร์แลนด์และทำการเทศนาสั่งสอนที่นั่น จนราษฎรเลื่อมใสหลักศาสนาของเขาปรากฏอยู่ในหนังสือสถาบันของศาสนาคริสต์เตียน ในปี ค.ศ. 1538 คาลแวงได้ทำความรู้จักกับสแตร์มและได้รับความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับโรงเรียนและเด็กทำให้วิธีการดี ๆ มาใช้ในโรงเรียนที่เขาทำขึ้นด้วย แนวความคิดของคาลแวงคล้ายคลึงกับลูเธอร์ กล่าวคือ การศึกษาชั้นประถมจะต้องเป็นการเรียนภาษาพื้นเมืองและความรู้เบื้องต้นมีวิชาอ่าน เขียน ไวยากรณ์ ศาสนา หน้าทีพลเมือง คาลแวงเป็นที่นิยมกันมากก็เพราะสมัยนั้นเจนีวากลายเป็นที่พำนักหลบภัยของพวกที่ถูกคุมคามทางศาสนา เช่น ในฝรั่งเศส ก็มีพวกฮูกะโนต์และพวกวัลลูน คือคัทซ์ในเนเธอร์แลนด์ต่อเบลเยียม พวกเยอรมันในแคว้นพาลาตินและพวกเพรสไบเทรียน ในสกอตแลนด์ พวกพิวริแทนในอังกฤษและอเมริกา คนเหล่านี้นิยมหลักการของคาลแวง โดยจัดโรงเรียนชนิดต่าง ๆ เช่น โรงเรียนประถมสำหรับราษฎร โรงเรียนมัธยม และชั้นอุดมศึกษาโดยบรรจุวิชาความรู้ให้ไปทั้งศาสนาและความรู้อย่างอื่นที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ โรงเรียนมัธยมและประถมที่บ้านเมืองคือรัฐจัดการเอง แต่มหาวิทยาลัยยังเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยเยอรมันหลายแห่ง กลายเป็นสำนักศึกษาของพวกโปรเตสแตนต์ เช่น ไฮเคิลเบิร์ก และบาร์เบิร์ก ซึ่งพวกฮูกะโนต์เข้าไปเรียนในเนเธอร์แลนด์และเบลเยียมก็มีมหาวิทยาลัยเลเดน โครนิงเกน อัมสเตอร์ดัม และยูเทรคท์ ซึ่งเป็นพวกคาลแวง (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2536: 155-157)

จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปศาสนาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านศาสนา ทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม และความเชื่อ การปฏิรูปศาสนาในอังกฤษเป็นไปอย่างช้า ๆ ผลการแตกแยกศาสนาในยุโรปก่อน ค.ศ. 1500 ในยุโรปมีนิกายสำคัญของศาสนาคริสต์เตียน 2 นิกาย คือ คาทอลิกทางภาคตะวันตก และกรีก ออร์ทอด็อกซ์ ทาง

ภาคตะวันออก ใน ค.ศ. 1550 ศาสนาคริสต์ในยุโรปแตกแขนงออกเป็นสามลัทธิคือ ออร์ทอด็อกซ์ คาทอลิก และ โปรเตสแตนต์ โปรเตสแตนต์แผ่ขยายอยู่ทางยุโรปภาคเหนือ คาทอลิกทางยุโรปภาคใต้ และดินแดนที่เป็นของชาวสเปน และ โปรตุเกสในทวีปอเมริกา และหมู่เกาะฟิลิปปินส์ พวกคาทอลิกยึดมั่นในอำนาจของสันตะปาปา ซึ่งเป็นผู้สื่อสารระหว่างศาสนิกชนกับพระเจ้าฝ่ายโปรเตสแตนต์ ยึดพระคัมภีร์เป็นสรณะและเชื่อมั่นว่า ศาสนิกชนแต่ละคนจะติดต่อกับพระเจ้าได้ด้วยตนเอง ฝ่ายโปรเตสแตนต์ยึดพระคัมภีร์เป็นสรณะ และเชื่อมั่นว่าศาสนิกชนแต่ละคนจะติดต่อกับพระเจ้าได้ด้วยตนเอง ดังนั้นในระยะเวลาไม่นานพวกลัทธิโปรเตสแตนต์ก็ค่อย ๆ แยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ ต่างพวกต่างอ้างว่าตนตีความหมายพระคัมภีร์ และเข้าใจถึงระเบียบวงการศาสนาถูกต้องกว่าพวกนิกายอื่น พวกโปรเตสแตนต์ยึดพระคัมภีร์ และคาทอลิกยึดมั่นสันตะปาปาเป็นสรณะ ฝ่ายคาทอลิกเปลี่ยนแปลงการตกแต่งประดับประดาโบสถ์วิหาร เพื่อดึงดูดคนเข้าวัด ทางฝ่ายโปรเตสแตนต์ให้ทำลายรูปภาพต่าง ๆ ที่มีวัด ทั้งสองหลักรุ่งไปในทางปรับปรุงหลักปฏิบัติของศาสนาเป็นสำคัญ ทางฝ่ายโปรเตสแตนต์ก็ตัดทอนเลิกถอนพิธีการและตำแหน่งสมณศักดิ์ลง ให้การสักการบูชาพระเจ้าเป็นไปอย่างสะดวกง่ายดายฝ่ายคาทอลิกกลับยิ่งตกแต่งวัด และเสริมพิธีการ เพื่อดึงดูดใจศาสนิกชนให้ซาบซึ้ง เพลิดเพลิน และละทิ้งความเอาใจใส่ในนิกายโปรเตสแตนต์ ต่างฝ่ายต่างดึงศาสนิกชน มาเป็นของตน ผลพลอยได้จากการแผ่ศาสนาทำให้ทุกนิกายต่างคิดว่าลัทธิศาสนาของตนจะดำเนินไปด้วยดีก็เพราะอนุชนในนิกายของตนได้รับการศึกษาอบรมทางศาสนามาดี โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นดำเนินการสอนส่งผลดีให้กับประชาชนของตน การย้ำความสำคัญและความเป็นสรณะของพระคัมภีร์ ผู้ปฏิบัติหลักศาสนา ให้ถูกต้องได้ก็ต้องอ่านพระคัมภีร์ได้ จึงมีการกระตือรือร้นสอนการอ่านและเขียนกันมากขึ้นทุกที

จะเห็นได้ว่าผลจากการปฏิรูปศาสนา ทำให้อำนาจสันตะปาปาที่เคยเป็นที่เคารพสูงสุดในยุโรปลดลงไป พระมหากษัตริย์แต่ละชาติเพิ่มความสำคัญขึ้นในพระราชอาณาจักรของพระองค์ และสันตะปาปาเองก็ต้องหันมาหาพระมหากษัตริย์ที่นับถือคาทอลิก เพื่อเป็นคำสั่งสนับสนุนพระองค์ในการต่อต้านพวกโปรเตสแตนต์ในระหว่างศตวรรษที่ 16 และต้นศตวรรษที่ 17 ยุโรปต้องประสบความยุ่งยากในเรื่องศาสนา จน

กลายเป็นสงครามหลายครั้งหลายแห่งด้วยปัญหาการเมืองที่พัวพันกับศาสนาโดยมิได้
คำนึงถึงหลักของศาสนาคริสต์ที่ให้ความรัก ความสามัคคีกับเพื่อนบ้านนั่นเอง